

POSUDEK

disertační práce PharmDr. Tomáše Arndta

ČESKOSLOVENSKÁ A ČESKÁ FARMACIE – PROJEVY, DOPADY A DŮSLEDKY GENOCIDY ŽIDŮ A DALŠÍCH FOREM RASOVÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ

PharmDr. Arndt si pro svoji disertační práci zvolil téma, které bylo a je doposud v české farmaceutické historiografii nedostatečně zpracované, dokonce můžeme říci že, až na několik článků, diplomových a rigorózních prací téměř absentuje – je to téma týkající se dějin židovské farmacie do roku 1948. Důraz je v disertaci položený na objasnění perzekuce židovských farmaceutů v letech 1938-1945. Hlavní cíl práce je vhodně doplněný a rozšířený o pasáže, které se zabývají postavením židovských farmaceutů do roku 1918. Ve své práci se neomezuje jen na dějiny židovské farmacie na území dnešní ČR (respektive Československa), ale zabývá se rovněž dějinami židovské farmacie v habsburské monarchii.

Svůj výzkum opírá o velmi dobrou znalost obecných dějin farmacie. Pokud se zabývá dílčím problémem, např. farmaceutickým studiem židů, pak pro pochopení problematiky uvádí dějiny farmaceutického studia a vzdělávání od středověku až po uvedený rok 1948. Obecná dějinná východiska jsou stručná, výstižná a opírají se o podrobné studium prací řady minulých i současných českých i zahraničních autorů. Postupně se zabývá nejen farmaceutickým školstvím, ale rovněž zřizováním lékáren, medicínálními řády, uvádí používané lékopisy a zákony, zabývá se dějinami farmaceutického průmyslu atd. Spolu s výběrem zaměření disertace oceňují obecná dějinná východiska práce.

V posudku se budu (vzhledem ke specifice tématu) zabývat celkovým pojetím disertace, metodikou zpracování, využitím archivních a jiných zdrojů, formou zpracování a přínosem k dějinám farmacie. V disertaci je uvedeno obrovské množství faktů a poznatků, které nebyly doposud nikde publikovány. Disertace se určitě stane důležitým studijním dokumentem pro všechny, kteří se budou zabývat působením židů ve farmacii.

Oceňuji, že téměř u každého údaje je uvedený zdroj, odkud autor čerpal. Citací pod čarou je 1859 a nalezneme zde nejen jméno autora, nebo dokumentu, ale obsahují údaje, které výstižně dokreslují publikovaná fakta a přispívají k hlubšímu pochopení zkoumaného úseku dějin.

Autor ke splnění cíle využil 373 nepublikovaných, publikovaných a internetových zdrojů českých i zahraničních autorů. Práce má 502 stran textu, což svědčí o snaze co nejprecizněji odhalit působení židů ve farmacii. V rozsáhlé mnohasetstránkové práci se autor zabývá

mnoha témata - židovský lékárník a lékárny ve středověku, židovské lékárenství v habsburské monarchii, normativy a zákony lékárenství, lékárenství Československa 1918 -1938, studiem farmacie na pražských univerzitách, osudy židovských farmaceutů v letech 1918-1938 a za protektorátu Čechy a Morava, na Slovensku, v Maďarském království, v Německu, v armádě, dějinami jednotlivých lékáren a lékárnických rodů atd. Množství témat znamená, že je obtížné sledovat linii poznatků. I pro erudovaného historika farmacie je složité „prokousat“ se tolika tématy a tabulkami.

Objasnit roli židů ve farmacii nelze bez znalosti obecných dějin, proto autor každou novou kapitolu, nový zkoumaný problém začíná dějinami farmacie. Přehledně, srozumitelně a stručně zdůraznil důležité dějinné události, které umožňují pochopení získaných poznatků. Sepsat funkční zkratku rozsáhlých dějin není vůbec jednoduché, což rovněž svědčí o odbornosti autora.

V pasážích, které se týkaly obecných dějin farmacie, jsem neobjevil chybu nebo nepřesnost, snad některé části mohly být stručnější, což by mohlo přispět ke snížení počtu stran. Drobná nepřesnost je v kapitole „Židovští farmaceuti v armádě 1918-1938“ (s. 348). Správně je uvedený vznik divizních nemocnic a divizních lékáren i fakt, že armáda neměla vlastní vysokoškolský systém přípravy a nabírala hotové farmaceuty. Dále je uvedené, že zpočátku neměla československá farmacie dostatek lékárníků a vedením vojenských lékáren byli pověřeni smluvní lékárníci – civilisté. V čele divizních lékáren nikdy nebyl nevoják. Protože dějiny vojenské farmacie patří stejně, jako působení židů ve farmacii ke specifické problematice dějin farmacie, je nepřesnost pochopitelná. Moje první otázka se týká působení smluvních lékárníků v československé vojenské farmacii a na jakých postech pracovali.

Hlavní část práce je věnovaná osudům židovských farmaceutů v letech 1938 - 1945. V této části oceňuji neobyčejnou šíři řešených problémů - antisemitismus za druhé republiky, postavení židů v protektorátu, arizace majetku, arizace židovských lékáren, osudy židovských lékárníků, lékárníků v Terezíně, postavení a osudy židovských lékárníků na Slovensku, Podkarpatské Rusi, ve válečném a okupovaném Maďarsku, osudy židovských lékárníků v Německu v letech 1933-1945. Tato část disertace je nesporným obohacením dějin české a československé farmacie. Velice zajímavá a přínosná je část věnovaná dějinám 15 židovských lékáren a osudům lékárenských rodů na území Čech, Moravy a Slezska a 9 židovských lékáren na území Slovenska.

Cílem práce bylo identifikovat židovské lékárníky a farmaceuty, kteří pracovali ve farmacii v letech 1918-1939 a zmapovat jejich osudy během druhé světové války. Pro splnění tohoto cíle autor využil metodiku porovnání souborů dat a údajů. První soubor je věnovaný

studiu našich i zahraničních židovských lékárníků na základě záznamů v matrikách českých i zahraničních univerzit. Další soubory se týkají počtu lékárníků (majitelů a pracovníků lékárny) a umožňují zjistit faktické a procentuální zastoupení židů – farmaceutů v souboru všech farmaceutů jak v historických zemích, na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Získání dat uvedených souborů umožnilo objasnit osudy, perzekuci a „arizaci“ židovských lékárníků, nejen počty, ale i jména zavražděných, přeživších i počet lékárníků, jejichž osudy jsou doposud neznámé. Velice zajímavá je pasáž věnovaná působení židovských lékárníků v *ghetu* Terezín.

Celá disertace a zejména údaje uvedené v závěru doplněné o jména perzekuovaných, vězněných v koncentračních táborech by neměla zůstat v povědomí několika málo historiků, ale měla by ji znát i širší veřejnost. Perzekuce, represe a se týkaly ne desítek, ale stovek židovských farmaceutů. Doporučuji publikovat údaje z disertace a nezapomenout na obecné dějiny farmacie. Bez nich by problematika role židů ve farmacii byla obtížně pochopitelná.

I když jsem již oceňoval jednotlivé části disertace, je nutné **komplexnost a rozsah práce ocenit samostatně** - nejen komplexnost řešené problematiky, ale rovněž množství citací a zdrojů. Dá se říci, že autorem získané poznatky by stačily ne na jednu, ale na dvě disertace. Při posuzování časové náročnosti práce, která má 500 stran – doby strávené v archivech, při studiu prací, článků, jejich následném zpracování a započítání nezbytné doby k napsání práce mě napadla další otázka – kolik hodin autor věnoval práci na disertaci. Moje hypotéza je 2500 hodin.

PharmDr. Tomáš Arndt prokázal, že disertace není pro něj pouhý stupínek k získání titulu, ale že jeho zájem o dějiny farmacie je dlouhodobý a trvalý a že se jim hodlá věnovat ve svém profesním životě. Za svoji dlouholetou kariéru vysokoškolského učitele jsem vedl, oponoval a četl desítky disertací. Mohu proto oprávněně prohlásit, že práce PharmDr. Arndta patří mezi nejlepší disertace, možná že lepší a erudovanější nenajdu.

Vzhledem k uvedenému doporučuji disertaci k obhajobě a po úspěšné obhajobě a splnění všech dalších podmínek doktorského studia doporučuji přiznání vědeckého titulu Ph.D.

Doc. PhDr. Karel Král, CSc. ....

Židlochovice 30. října 2017